

Miten vammais- ja kehitysvammahuolto näkyy sosiaaliasiamiehelle?

30.10.2020 klo 9:00-9:30

Sosiaaliasiamies Satu Loippo

ASIOINTI VOI OLLA VAIKEAA

- **Mitä tietoja kunnan verkkosivuilta löytyy ja millä tavoin kerrottuna?**
- SHL 33.4 §: Tiedot siitä, minkälaisia sosiaalipalveluja on mahdollista saada, miten niitä voi hakea ja mitkä ovat palvelujen saamisen perusteet, on julkaistava helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla
 - Vrt. saavutettavuusdirektiivi
 - **23.9.2018 ja sen jälkeen** julkaistujen verkkosivustojen pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2019.
 - **ennen 23.9.2018** julkaistujen verkkosivustojen pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2020.

ASIOINTI VOI OLLA VAIKEAA

- Esim. ”Palveluja haetaan kirjallisella vammaispalveluhakemuksella”
 - HL 19 §: suullinen hakemus viranomaisen suostumuksella
- Ei voi velvoittaa käyttämään tietynlaista hakemuslomaketta, mutta hakemuksia saa olla Jos osa sähköisiä ja osa paperisia ->oltava asiasisällöltään ja kysymyksiltään yhdenmukaisia, selkeitä ja täydellisiä eri järjestelmissä
- Sähköinen asiointi?
 - Suojatun sähköpostin käytettävyys vammaiselle?

ARVIOINTIYHTEISTYÖ?

- Palvelutarpeen arviointi on **lakisääteinen viranomaisen velvollisuus** (SHL 36-38 §)
- **Yhteistyössä**
 - SHL 36.4 §: asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa asiakkaan ja tarvittaessa hänen **omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa**
 - Erityistä huomiota kiinnitettävä lasten ja nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen
 - SHL 41.1 §: Monialainen yhteistyö asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakassuunnitelman teossa

KIRJAUKSET VIEVÄT AIKAA, MUTTA HYÖTY ASIAKKAALLE EPÄSELVÄ

- **Mitä kirjataan?**
 - **Mikä** on tarpeellista ja **riittävää** vammais- tai kehitysvamma palveluiden järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan kannalta?
 - Ks. AkirjaL 4 § ja AkirjaL 17 § (asiakaskertomus)
- Suunnitelmaan kirjataan **asiakkaan oma arvio** tuen tarpeesta ja **ammattilaisen arvio** tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä
- **Missä ajassa?**
 - Tehtävä viipymättä sen jälkeen, kun asiakkaan asiaa on käsitelty
- HL 9 §: Kielen on oltava asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. AkirjaL 6 §:n mukaan asiakasasiakirjoissa käytettävän kielen on oltava selkeää ja ymmärrettävää, ja asiakirjoissa saa käyttää vain yleisesti tunnettuja ja hyväksytyjä käsitteitä ja lyhenteitä

ARVIOINTIYHTEISTYÖ?

- **Missä eri tilanteissa käynnistyy?**
 - **Kun kunnallisen** sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävissään saanut tietää -> millä välineellä tahansa, milloin tahansa
 - Esim. KVL 31 §: ”aloite erityishuollosta kotikuntaan”
- **Määräaikasidonnaisuus**
 - VPL 3 a § 1 mom. ja jos ylin hoitotuki (SHL 36 § 2 mom. 2 kohta) tai erityistä tukea kognitiivista syistä tarvitseva lapsi (SHL 36 § 3 mom.)
 - viimeistään 7. arkipäivänä esim. omaisen, muun henkilön tai viranomaisen yhteydenotosta
 - EOA 22.11.2016: Kehitysvammalain lähtökohtana voidaan pitää sitä, että *erityishuolto perustuu asiantuntija-arvioon henkilön yksilöllisestä tilanteesta ja erityishuollon tarpeesta*

SUUNNITELMASTA TYÖVÄLINE?

- Subjekt.oikeuksien (esim. palveluasuminen, henkilökohtainen apu, erityishuolto, kuljetuspalvelut) osalta korostunut merkitys
- Keskenäinen suunnitelma ei estä palveluiden järjestämistä
 - SHL 39.2 §: Suunnitelman sisältö
 - SHAL 9 §: Mielipidettä selvitetään laillisen edustajan, omaisen tai läheisen kanssa
- EOA 3592/19: henkilö *oli siirtynyt tehostettuun palveluasumiseen, mutta ei ollut tehty arviointia eikä suunnitelmaa*. Ratkaisun teossa oli turvauduttu vain terveydenhuollon ammattihenkilön arvioon. Kunta ei voi siirtää suunnitelman tekovastuutaan yksinään asumispalveluiden tuottajalle, vaikka yksikkö voi laatia oman suunnitelman

PÄÄTÖSTEN KESTO?

- VPL 3 a § 3 mom: **Päätöksen teko viivytyksettä**
 - Päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 3 kk:n kuluessa siitä, kun vammainen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitoita koskevan hakemuksen,
 - Pidempi aika mahdollinen vain, jos asian selvittäminen *erityisestä syystä vaatii pitempää käsittelyaika* (perusteltava)
- **Määräaikaiset päätökset**
 - EOA 18.6.2015: Viranomaisella tulee olla asiallinen peruste määräaikaisen päätöksen tekemiseen
 - KHO 29.4.2014 T 1447: Hyvän hallinnon mukaisesti kunnan on VPL 8 §:n 2 mom. mukaisia lakisääteisiä tehtäviä hoitaessaan kiinnitettävä *erityistä huomiota palveluiden jatkuvuuden turvaamiseen*
- **Esim. kehitysvammaisten asuinpaikan muutokset?**
 - Perusteena kilpailutus tai kunnan oman yksikön edullisuus/ paikkoja vapaina
 - Miten huomioidaan täytäntöönpanosta lausuminen? (SHL 52 §)

ERITYISHUOLLON PÄÄTÖKSENTEKO

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ratkaisut 3689/19 ja 2847/14
 - EHO:a ei ollut tehty ollenkaan -> erillisillä päätöksillä ei voida korvata EHO:a
 - EHO:n sisällä tehdään tietysti yksilöllisiä ratkaisua maksuista, toteuttamisesta ja järjestämisestä
- On laadittava kaikille erityishuollon tarpeessa oleville
 - Valituskelpoinen päätös myös siitä, ettei arvioida olevan EHO:n oikeutettu
- **EHO:n tulee sisältää seuraava tarkistuskohta (KVA 4 §)**
 - Tulee ryhtyä hyvissä ajoissa ennen suunniteltua tarkistusta
 - Turvataan palvelutarpeen arvioita ja asiakkaan oikeuksia
 - Säännöllinen tarkistus tärkeää
- **Muutoksenhakuohjaukset toisinaan virheellisiä**
 - KVL 36 § (ilman määräaikaa) ja KVL 81 a § (määräaika 7 + 30 vrk) Aluehallintovirastoon ja sieltä hallinto-oikeuteen

NEPSY-HENKILÖIDEN ASEMA?

- VPL 2 §: Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan
 - henkilöä, jolla vamman **tai sairauden johdosta** on
 - 1) pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia
 - 2) suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista
- Vastuutahona toisessa kunnassa vammaispalvelu ja toisessa aikuissosiaalityö riippumatta siitä, mitkä nuoren tuen tarpeet tosiasiallisesti ovat
 - **Mistä tarkoituksenmukainen tuki ja palvelut alaikäisten vanhemmille ja nuorelle aikuiselle?**

OMATYÖNTEKIJÄ=SOSIAALITYÖNTEKIJÄ

- SHL 42.1.§: Asiakkaalle on nimettävä virkasuhteinen omatyöntekijä
- **Erityistä tukea tarvitsevien henkilöillä (aikuiset ja lapset) erityisiä oikeuksia**
 - Omatyöntekijän on oltava sosiaalityöntekijä
 - SHL 36.5 §: Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä
- SHL 49 a §
 - Kunnan käytettävissä tulee olla asiakastyöhön osallistuvan virkasuhteisen sosiaalityöntekijän palveluja
 - **Onko riittävästi?**

KIITOS AJASTASI!

KESKEISET KÄYTETYT LAINKOHDAT

- **Sosiaalihuoltolaki 4 §:**

- Miten ratkaisut parhaiten turvaavat: 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin; 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet; 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen; 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen; 6) toivomuksia, taipumuksia ja muita valmiuksia vastaavan koulutuksen, väylän työelämään sekä osallisuutta edistävän toiminnan; 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.

- **Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta(julkisuuslaki) 20.2 §:**

- Viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

KESKEISET KÄYTETYT LAINKOHDAT

- **Hallintolaki 7 §: Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus**
 - Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.
 - Viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa säädetään julkisuuslaissa
- **Sosiaalihuoltolaki 46 §: Huolenpidon turvaavat päätökset**
 - Omatyöntekijän kanssa asiakastyötä tekevän virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän on tehtävä päätös niistä sosiaalipalveluista, joilla yhdessä turvataan 12 §(ja 13 § (lapsen terveys ja kehitys) n mukaisesti erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai erityistä tukea tarvitsevan muun asiakkaan välttämätön huolenpito ja toimeentulo sekä terveys ja kehitys, jos menettely on asiakkaan edun mukainen
- **Sosiaalihuoltolaki 52 §: Täytäntöönpano**
 - Kunnan viranhaltijan tai toimielimen tekemä päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna täytäntöön, jos päätöksen laatu edellyttää viivytyksetöntä täytäntöönpanoa ja se ei vaaranna turvallisuutta, tai jos päätöksen voimaan tulemistä ei voida palvelujen järjestämisestä johtuvista syistä siirtää tuonnemmaksi ja viranhaltija tai toimielin on määrännyt päätöksen heti täytäntöön pantavaksi.

KESKEISET KÄYTETYT LAINKOHDAT

- **Kehitysvammalaki 34 §**
 - Erityishuollon yksilölliseksi toteuttamiseksi erityishuollon johtoryhmän tai sen määräämissä rajoissa toimintayksikön vastaavan johtajan tulee hyväksyä erityishuolto-ohjelma jokaista erityishuollon tarpeessa olevaa henkilöä varten
- **Kehitysvamma-asetus 4 §**
 - Kehitysvammalain 34 §:ssä tarkoitetun erityishuolto-ohjelman tulee sisältää suunnitelma annettavasta erityishuollosta, sen toteuttamistavasta sekä siitä, milloin erityishuolto-ohjelma viimeistään on otettava tarkistettavaksi
- **Asiakasasiakirjalaki 4 §: Asiakastietojen kirjaaminen**
 - Sosiaalihuollon ammatillinen henkilöstö ja asiakastyön osallistuva avustava henkilöstö velvollisia kirjaamaan sosiaalihuollon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot määrämuotoisina asiakirjoina ja tallettamaan ne 5 §:n mukaisesti.
 - Velvollisuus kirjata asiakastiedot alkaa, kun palvelunantaja on saanut tiedon henkilön palveluntarpeesta tai ryhtynyt toteuttamaan sosiaalipalvelua. Tieto asiakkuuden päättymisestä on kirjattava asiakasasiakirjaan.
 - Kirjaukset on tehtävä viipymättä sen jälkeen, kun asiakkaan asiaa on käsitelty.

KESKEISET KÄYTETYT LAINKOHDAT

- AkirjaL 16 §: Asiakassuunnitelma
 - Sen lisäksi, mitä SHL 39 §:n 2 mom. 4 ja 6—9 kohdissa säädetään, asiakassuunnitelma-asiakirjaan kirjataan:
 - 1) palvelutarpeen arvioon perustuva asiakkaan tuen tarve;
 - 2) kuvaus asiakkaan tarvitsemista palveluista;
 - 3) palvelulle ja asiakkuudelle asetetut tavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi; sekä
 - 4) asiakkaan tukemiseen osallistuvat yksityishenkilöt ja heidän tehtävänsä